

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ І ПРИКЛАДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Затверджено на засіданні вченої ради
факультету інформаційних і прикладних
технологій, протокол №1 від 26 серпня
2022 р.

Голова _____ О.М.Анісімова

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ, ОФОМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ,
ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ НА
ОП «ПОЛІТИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ» СПЕЦІАЛЬНОСТІ
052 ПОЛІТОЛОГІЯ ТА
ОП «ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 281 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

Вінниця – 2022

Рекомендації до виконання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти, які синхронно навчаються на двох освітніх програмах (ОП) спеціальності 052 Політологія і спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування факультету інформаційних та прикладних технологій СО «Магістр»/ уклад. Нагорняк Т.Л., Чальцева О.М.

Укладачі: Нагорняк Т.Л., д.політ.н., професор

Чальцева О.М., д.політ.н., доцент

Рецензенти: Польовий М.А., д.політ.н., професор

Трегубов О.С., к.екон.н., доцент

ВСТУП

Випускна кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти, який навчається одночасно на двох ОП є завершеною та самостійною розробкою, яка носить науково-практичний характер і виступає останнім етапом підготовки фахівця в галузях політичної науки та державного управління. Специфікою магістерської роботи, яка є єдиною для двох ОП, двох спеціальностей є колаборація результатів навчання, які мають мати в ній своє відображення. А саме, наступні результати навчання ОП «Політичне консультування у сфері публічної політики»:

- ПР 01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту,
- ПР 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів),
- ПР 07. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності,
- ПР 08. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів,
- ПР 09. Відповідально, на високому професійному рівні здійснювати політичне консультування замовників, використовуючі знання сучасних

трендів публічної політики та управління, навички використання digital-технологій, політичного smm, практик політичного консалтингу та широкого кола якісних і кількісних методів та спеціалізованого інструментарія політолога,

- ПР10. Розробляти, презентувати, аргументовано захищати та впроваджувати результати наукових розробок і досліджень на принципах академічної доброчесності, соціальної та етичної відповідальності.

Результати навчання ОП «Публічна політика та адміністрування»:

- ПРН -2. Знати наукові концепції (теорії) та їх історію розвитку, сучасний стан наукових знань в означеній сфері, ідентифікувати теоретичні й практичні проблеми з публічної політики, управління та адміністрування,
- ПРН -3. Знати та уміти застосовувати загальні та спеціальні методи наукового пізнання, закони, закономірності та принципи управління для розв'язання проблем публічного управління та адміністрування,
- ПРН – 9. Проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел,
- ПРН 14. Розуміти основні засади академічної та професійної доброчесності,
- ПРН 15. Комплексно розуміти принципи функціонування та закономірності публічної політики, процесів адміністрування на різних політико-управлінських рівнях,
- ПРН – 16. Визначати, оцінювати й обґрунтовувати пріоритетні напрями сталого розвитку на різних рівнях публічного управління та адміністрування,
- ПРН -20. Отримувати науково-прикладні результати, які сприяють розв'язанню важливої теоретичної або прикладної проблеми в галузі публічного управління та адміністрування, що мають загально національне значення.

Підготовлена магістерська робота – це авторський, логічно завершений, цілісний дослідницько-пошуковий проект, присвячений актуальним проблемам суспільно-політичного розвитку? державного управління та адміністрування, відповідати сучасному розвитку науки в певній галузі, мати науково-практичне спрямування. Головним його завданням є виконання наукового аналізу, здійснення синтезу та узагальнення накопиченого в процесі аналізу матеріалу, а також розробка рекомендацій на рівні оперативних, тактичних та стратегічних рішень.

Здобувач вищої освіти повинен продемонструвати: вміння узагальнювати та аналізувати наукові джерела і фактичні дані; працювати з нормативно-правовими актами; використовувати сучасні методи дослідження та сучасні інформаційні технології; забезпечувати інноваційну діяльність в процесі виконання своїх професійних обов'язків.

Методичні рекомендації є узагальненими **вимогами** щодо написання та оформлення кваліфікаційних робіт на факультеті інформаційних і прикладних технологій Донецького національного університету імені Василя Стуса. **Вимоги** визначають структуру та правила написання та оформлення кваліфікаційного дослідження, яких мають дотримуватись здобувачі вищої освіти, які синхронно навчаються на **двох освітніх програмах**.

Методичні рекомендації є синтезом: з одного боку – новацій, які викладено у законодавстві стосовно вимог до оформлення дисертаційних робіт та бібліографічних посилань, а з іншого – усталених традицій щодо оформлення наукових звітів, що описані в ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

Рекомендований обсяг кваліфікаційної магістерської роботи – 70-80 сторінок (без включення списку використаних посилань, додатків).

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Мета та зміст процесу підготовки кваліфікаційної роботи

Основне завдання кваліфікаційної роботи – підтвердити ступінь освіти магістра, який синхронно навчається на двох ОП, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Кваліфікаційна робота як вид дослідження має всі ознаки, характерні для дисертаційних робіт різного рівня, зокрема:

- готується з метою публічного захисту й одержання освітнього ступеня магістра по двом ОП;
- має чітко регламентовану структуру;
- вирізняється за змістом або оригінальністю, новизною наукових відомостей (фактів, закономірностей, явищ), або узагальненням раніше відомих положень із принципово нових позицій чи в іншому аспекті;
- здійснюється з використанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження по ОП (спеціальностей 052 політологія і 281 державне управління та адміністрування);
- закріплює нові і практично значущі наукові факти, одержані у процесі самостійного дослідження, базуючись на вже відомих наукових теоріях, закономірностях, загальнонаукових принципах і положеннях;
- відображає погляди автора, але передбачає дискусію і полеміку з опонентами, які обстоюють позицію інших наукових концепцій, що вимагає висловлення автором критичних оцінок, переконливих аргументів і доказів;
- підтверджує точність і обґрунтованість інформації, одержаної у процесі дослідження, методами математичної статистики з її відображенням у таблицях, схемах, діаграмах, графіках;
- відповідає вимогам наукової комунікації щодо характеру та стилю викладу наукової інформації;

- оформлює результати дослідження у вигляді тексту, проілюстрованого відповідним матеріалом.

Зміст процесу підготовки кваліфікаційної роботи передбачає: закріплення і поглиблення знань, отриманих здобувачами вищої освіти магістратури у процесі навчання на двох ОП; залучення здобувачів вищої освіти до самостійної наукової роботи; формування у них навичок системного аналізу джерел і матеріалів; набуття ними досвіду чітко, послідовно у письмовому вигляді викладати теоретичні положення; здобуття умінь готувати документи з управління проєктами; розвиток спроможностей до аналізу, узагальнення, формулювання висновків.

1.2. Процедура та основні етапи підготовки виконання кваліфікаційної роботи:

- Вибір теми дослідження;
- Призначення керівників кваліфікаційної роботи (призначається 2 керівника: по одному з кожної ОП);
- Затвердження теми наказом ректора за поданням декана факультету;
- Складання поетапного плану виконання кваліфікаційної роботи з керівниками;
- Збирання фактичного матеріалу та опрацювання бібліографії за темою дослідження;
- Підготовка чорнового варіанту роботи (у порядку, передбаченому поетапним планом) і представлення його на кафедрі;
- Корекція теми, якщо є така необхідність (у порядку, передбаченому в університеті);
- Написання чистового варіанту тексту, оформлення кваліфікаційної роботи;
- Перша перевірка на плагіат;
- Затвердження внутрішніх та зовнішніх рецензентів;
- Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі;

- Подання керівникам електронної версії вдосконаленого тексту кваліфікаційної роботи, якщо виникли зауваження під час попереднього захисту та/або обов'язкової перевірки на плагіат для повторної перевірки на плагіат та передачі до репозитарію;
- Подання роздрукованої та зброшурованої версії (у твердій палітурці) на випускову кафедру у визначений вченою радою факультету термін, який не може бути меншим тижня до дня захисту на засіданні екзаменаційної комісії (ЕК);
- Отримання відгуку керівників кваліфікаційної роботи,
- Внутрішнє та зовнішнє рецензування кваліфікаційної роботи;
- Публічний захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії.

1.3. Вибір та затвердження теми і керівника кваліфікаційної роботи

Тематику кваліфікаційних досліджень (орієнтовні теми кваліфікаційних робіт) визначають колегіально наукові керівники магістерської роботи разом зі здобувачами з урахуванням їх власних інтересів і професійної діяльності, а також з урахуванням пріоритетних напрямів наукових досліджень у сфері двох спеціальностей політології і публічного управління та адміністрування.

Закріплення за здобувачами вищої освіти тем кваліфікаційних робіт і керівників оформлюється наказом ректора за поданням декана на основі відповідного рішення випускової кафедри (не пізніше, ніж за місяць до початку підготовки кваліфікаційної роботи).

Тема кваліфікаційної роботи може бути уточнена за заявою здобувача вищої освіти на засіданні кафедри, але не пізніше, ніж за два місяці до визначеного терміну подання завершеної кваліфікаційної роботи до захисту. Уточнення теми кваліфікаційної роботи оформлюється наказом ректора університету за поданням декана на основі відповідного рішення випускової кафедри.

Керівництво кваліфікаційними дослідженнями здійснюється з метою надання слухачеві необхідної допомоги під час виконання дослідження та контролювання його якості.

Основними формами наукового керівництва є консультації. Керівники:

- допомагають розробити індивідуальні завдання на кваліфікаційну роботу;
- надають здобувачеві вищої освіти допомогу в складанні календарного плану (графіка) роботи на весь період виконання кваліфікаційної роботи;
- консультують щодо переліку питань і матеріалів для самостійного збору і вивчення впродовж написання кваліфікаційної роботи;
- рекомендують здобувачеві вищої освіти необхідну основну та довідкову літературу та інші джерела за темою;
- проводять систематичні консультації;
- аналізують і контролюють організацію самостійної роботи здобувача вищої освіти;
- перевіряють виконання кваліфікаційної роботи за частинами та в цілому;
- сприяють апробації та впровадженню наукових результатів дослідження;
- надають відгук на кваліфікаційну роботу.

За пропозицією керівників, в разі необхідності, кафедрі надається право запрошувати консультантів з окремих розділів кваліфікаційної роботи. Ними можуть бути висококваліфіковані фахівці-практики, наукові співробітники з інших ЗВО.

1.4. Напрями наукових досліджень

Дослідження магістерської роботи за двома ОП мають бути спрямовані на вирішення фундаментальних і прикладних завдань політики, публічного управління та адміністрування відповідно до наступних напрямів:

Політичне консультування у сфері державної політики. Державна політика. Сутність і зміст аналізу державної політики; закономірності, особливості, тенденції й інститути процесу вироблення державної політики; державна політика й державотворення; доктрини, концепції, теорії, моделі державної політики; особливості та процес розробки; аксіологічні та етичні засади: цінності і цілі; середовище державної політики: гуманістичний, етичний, соціальний, фізичний, економічний та політичний складники; учасники процесу розробки державної політики; розробка й аналіз державної політики; суб'єкти розробки державної і місцевої політики: політичні партії, інститути громадянського суспільства, владні та позавладні, розвиток спроможності суб'єктів; моніторинг і оцінювання; цикл державної політики; методологія аналізу формулювання цілей і проблем; порівняльний аналіз альтернатив; порядок денний; типологія: типи і види державної політики; моделювання державної політики.

Публічна політика та управління: теоретико – методологічні засади публічної політики в системі публічного управління та адміністрування: категорії, закономірності, принципи, концепції, цінності; цілі, пріоритети, напрями публічної політики; управління у публічній сфері; публічна політика в сучасних моделях публічного управління; сучасний вітчизняний і зарубіжний досвід; напрями публічної політики; механізми розробки та впровадження публічної політики; європейські та зарубіжні принципи розробки публічної політики; ресурси публічної політики; менеджмент публічної політики; аналіз публічної політики; розробка публічної політики; оцінювання у розробці публічної політики; аналіз публічної політики та оцінка державних програм; політика і публічне управління: закономірності взаємодії та рівень взаємної інтеграції; теоретичні моделі публічного управління в контексті побудови політико-управлінських відносин; аксіологічні засади: цінності і цілі політико-управлінської взаємодії у розробці публічної політики; моделі політико-управлінських взаємодій у публічному управлінні; гендерна політика; гендерні і психологічні аспекти дослідження й аналізу політики.

Політичні консультації у в процесі вироблення і реалізації публічної політики. Методи, механізми, інструменти і технології публічного управління та адміністрування: цілі, завдання, функції, методи, методика, ресурсне та інформаційно-аналітичне забезпечення, практичні рекомендації; механізми, алгоритми, інструменти і технології публічного управління та адміністрування, їх складові, підходи і принципи щодо формування, застосування і вдосконалення; контролінг, моніторинг, контроль, аудит та оцінювання; управління якістю та інноваційними процесами; організація надання публічних послуг; стратегії, програми і проекти; розроблення та організація впровадження рішень; міжнародні норми і стандарти, форми та методи публічного управління та адміністрування; процеси в системі публічного управління та адміністрування, їх класифікація; впливи і взаємовпливи суб'єктів і об'єктів публічного управління та адміністрування; історичні передумови, концепції, моделі, джерела виникнення та регулювання; методологія побудови взаємовідносин та взаємозв'язків різних видів партнерських відносин у системі публічного управління та адміністрування.

Політичні інститути і процеси державного і публічного управління: демократія, народне представництво, розвиток громадянського суспільства; політична влада в управлінні суспільним розвитком; інститути публічного управління; взаємодія в системі публічного управління; феноменологія і методологія попередження та подолання політико-управлінських конфліктів; сутність та зміст, складові, чинники трансформації інститутів і процесів державного управління; діалог та партнерство; принципи та моделі між секторальних і міжрівневих владних відносин; територіальні публічні колективи; рівні інституалізації публічних акторів (державний, регіональний, муніципальний); публічна влада територіальних публічних акторів; диференціація влади; органи управління територіальними публічними акторами; суб'єкт-об'єктні та суб'єкт-суб'єктні відносини; повноваження

суб'єктів та об'єктів; реалізація; контроль в публічному управлінні, публічні консультації.

Електронне урядування: цілі, завдання, принципи, функції; характеристики, особливі риси; принципи організації та функціонування, моделі та форми; методологія, методи, технології, інструменти; архітектура; нормативно-правове забезпечення; мотивація, аналіз, адаптація, розвиток та впровадження; електронна готовність, моніторинг, оцінювання, етапи; рівні впровадження – центральний, регіональний, місцевий, в установах та організаціях; імплементація зарубіжного досвіду; проблеми; електронні послуги: рівні зрілості, різновиди, охоплення та проникнення; функціонування і наповнення порталів, веб-сторінок органів державної влади і місцевого самоврядування, установ та організацій; сучасні тенденції та підходи; розумні міста, розумне управління; електронна демократія: сутність, етапи розвитку, охоплення, включення, участь, партнерство, інструменти залучення громадян, електронний парламент, електронне голосування, електронне галузеве урядування, електронна адміністрація, електронна установа; персональні дані, захист приватності, електронні інформаційні ресурси та бази даних, відкриті дані, блокчейн; цифрове урядування, цифрова демократія.

Публічне управління регіонами та територіями, місцеве самоврядування: сутність, зміст, категорії, поняття, принципи; історія, закономірності, тенденції; моделі, система, функції, повноваження, статуси, адміністративні, регуляторні, організаційні, системні та інші аспекти; основні засади, технології та методи запровадження; ефективність управління регіонами та територіями; прийняття публічно-управлінських рішень; їх ефективність, результативність; види, типи, класифікації; алгоритми практичної реалізації; теоретико-методологічні й історичні джерела формування місцевого самоврядування як складової системи публічного управління: концепції, сутність, зміст, принципи та характеристики місцевого самоврядування, основні категорії та поняття; організація діяльності органів

місцевого самоврядування; самоорганізація населення та розвиток територіальних громад; участь членів територіальних громад у розробці та реалізації рішень щодо місцевого розвитку; організація місцевого самоврядування на різних рівнях; взаємодія органів і посадових осіб місцевого самоврядування з суб'єктами публічного управління; гарантії місцевого самоврядування; відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, види відповідальності; місцеві бюджети та міжбюджетні відносини; організація надання муніципальних послуг; зарубіжна та вітчизняна практика здійснення; інновації та напрями розвитку тощо.

Політичне консультивання в сфері державної служби. Публічна служба: поняття, категорії, закономірності, принципи, концепції, підходи, моделі, структура, ресурсне та інформаційно-аналітичне забезпечення; види публічної служби; організаційно-правові, управлінські, соціально-психологічні, морально-етичні та інші засади; професіоналізація державної служби: функції, профілі діяльності, стандарти; організація добору кадрів та проходження публічної служби; управління персоналом публічної служби; відповідальність, компетенція та посадова (професійна) компетентність, професіоналізм держслужбовців; імідж, професійна етика та культура; корпоративна культура органів публічної влади; мотивація, адаптація, оцінювання та стимулювання професійної діяльності публічних службовців; формування та розвиток системи професійного навчання та професійного виховання, технології навчання; індивідуальна професіоналізація, наставництво і менторство; методологія розробки, прийняття та впровадження управлінських рішень в органах публічної влади; запобігання конфлікту інтересів; попередження та протидія корупції; кадрові технології в публічній службі; лідерство в публічній службі.

Політичний консалтинг у сфері соціальної політики. Публічне управління та адміністрування у соціальній сфері: теорії, концепції, моделі, історичний розвиток публічного управління та адміністрування

соціальним буттям; види, типи, класифікації; світовий досвід; норми, традиції публічного управління та адміністрування соціальним розвитком; соціальне партнерство: види, типи, класифікації, зарубіжний досвід; реагування на соціальні запити; забезпечення умов щодо підтримки добробуту населення; боротьба з бідністю; соціальна підтримка; соціальні зобов'язання перед населенням; соціальна держава; соціальні гарантії; соціальна допомога; соціальні послуги та соціальні замовлення, їх якість; відповідальність за соціальні послуги; управління соціальними, культурними, соціокультурними проектами та програмами; соціальна інженерія; роль громадських об'єднань, міжнародних фондів, донорів, грантодавців, асоціацій, консорціумів; функціонування громадських, міжнародних неурядових організацій, асоціацій, спілок, об'єднань; забезпечення та захист прав і свобод громадян у соціальній, культурній, освітній та інших сферах; соціальна справедливість; соціальний захист; реалізація соціальних програм в об'єднаних громадах: методологія, методи, форми, технології, техніки, теорії, концепції, моделі; активізація громад; соціальне ліцензування проектів в публічному управлінні та адмініструванні.

Комунікації в публічному управлінні та адмініструванні: види, типи, класифікації теорії комунікації та комунікативної діяльності в публічному управлінні та адмініструванні; історія становлення та розвитку; основні наукові категорії; вироблення нових сучасних теорій комунікацій та нових ідей в комунікаційних аспектах публічного управління та адміністрування; історія становлення та розвитку; основні наукові категорії; розробка нових сучасних теорій комунікацій та нових ідей з комунікаційних аспектів публічного управління та адміністрування; вимоги та відповідальність за результати; принципи; засади; роль комунікації та комунікативної діяльності; комунікативна діяльність як багатоканальна система взаємодії, комунікативні навички; методологія, методи, форми, типи, технології, техніки комунікації та комунікативної діяльності; класифікації; практики публічних комунікацій; стратегії, плани в публічному управлінні та адмініструванні; зарубіжний

досвід; сучасні тенденції; принципи; цілі; рішення; правила; заходи; політика комунікацій; комунікаційна стратегія; стратегія комунікацій та план дій; координація комунікативної політики; політика урядової зовнішньої комунікації; комунікаційна стратегія громадськості; національна комунікативна стратегія; регіональна комунікативна стратегія; комунікативна стратегія органів публічної влади; методологія, методи, форми, технології, техніки залучення громадян до розробки та реалізації державної політики та консолідації суспільства; зарубіжний досвід; теорії, концепції, моделі; участь громадян у вирішенні суспільних проблем; побудова підтримки громадськістю публічно-управлінських та публічно-адміністративних рішень.

Публічні фінанси та бюджетування: сутність публічних фінансів; складові та структура публічних фінансів; принципи та методи державного фінансового управління; фінансова політика та її види; механізми, інструменти, заходи фінансової політики в контексті публічного управління та адміністрування; фіскальний механізм в структурі державного фінансового управління; інструменти публічного управління та адміністрування в реалізації бюджетної, грошово-кредитної, митної, податкової політики; управління фінансами державних підприємств; бюджетування в державному секторі економіки; фінансовий, митний, податковий контроль; контролінг у публічному управлінні та адмініструванні; державне регулювання фінансових ринків; формування фінансової інфраструктури та публічних органів управління її розвитком; забезпечення транспарентності публічних фінансів, прозорості діяльності органів фінансового управління, доступу громадськості до інформації щодо публічних фінансів.

Публічне управління економікою та її галузями: принципи, концепції, підходи до публічного управління економікою; врахування економічних законів і закономірностей у реалізації публічного управління та адміністрування; методи, інструменти, технології, процедури публічного управління та регулювання економічних процесів; напрями реформування економіки та її галузей задля забезпечення сталого розвитку країни;

економічна експертиза та забезпечення участі громадськості в її проведенні; економічні важелі у реалізації публічної політики; застосування механізмів та інструментів публічного управління та адміністрування в публічному управлінні галузями економіки; використання потенціалу державно-приватного партнерства в публічному управлінні економікою; публічне управління розвитком міжнародного економічного співробітництва в галузях економіки.

Управління проектами в публічній сфері: історія становлення інструментарію управління проектами в публічному управлінні та адмініструванні; зарубіжний досвід управління проектами в публічній сфері; концепції та теорії управління проектами в публічному управлінні та адмініструванні; методологічні засади проектної діяльності в публічному управлінні та адмініструванні; практичне застосування інструментарію управління проектами; типи, види, форми, сфери управління проектами в публічному управлінні та адмініструванні; рівні управління проектами (місцевий, регіональний, державний, міждержавний, глобальний, тощо); особливості управління проектами суб'єктами публічного управління та адміністрування; динаміка розвитку методів управління проектами, які використовуються в сучасному публічному управлінні; їх універсальність; використання інформаційних технологій; процеси управління проектами в публічному управлінні та адмініструванні; можливості та оптимізація способів управління проектами; стандарти управління проектами в публічному секторі, публічному управлінні та адмініструванні; підходи, практики, використання; зарубіжний та вітчизняний досвід.

РОЗДІЛ 2 ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Вимоги до викладу кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота, з одного боку, має узагальнюючий характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки здобувача вищої освіти, а з іншого – самостійним оригінальним науковим дослідженням здобувача вищої освіти, у розробці якого зацікавлені установи, організації або підприємства.

При цьому здобувач вищої освіти упорядковує на власний розсуд накопичені наукові факти та доводить їх наукову цінність або практичну значущість.

Виконання кваліфікаційної роботи повинне вирішувати наукові проблеми (завдання), продемонструвати, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук в рамках двох спеціальностей, розпізнавати професійні та наукові проблеми політології та державного управління, знати загальні методи і прийоми їх вирішення, як з політичної, так і з точки зору державного управління.

Специфічним є також не лише зміст кваліфікаційної роботи, який поєднує теоретико-методологічні, фактологічні та практичні складові, а й форма його викладу, яка характеризується певним ступенем абстрагування, активним застосуванням математичного апарату, засобів логічного мислення, комп'ютерних методів та статистики. Для викладу матеріалу роботи характерні аргументованість суджень та точність наведених даних. Орієнтуючись на читачів з високою професійною підготовкою, автор включає у свій текст увесь знаковий апарат (таблиці, формули, рисунки, діаграми, схеми, графіки тощо), тобто все те, що складає мову науки. Норми наукової комунікації суворо регламентують характер викладення наукової інформації,

вимагаючи відмови від висловлювання власної думки у чистому вигляді. У зв'язку з цим автор кваліфікаційної роботи повинен уживати мовні конструкції, які виключають застосування особового займенника «я». Автор переважно має використовувати пасивні конструкції, що є виправданим, оскільки будь-яке наукове дослідження вимагає об'єктивності наведеної інформації. Кваліфікаційна робота повинна:

- відповідати сучасному рівню розвитку науки, а її тема бути актуальною;

- відбивати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність використання яких всебічно обґрунтовується у кожному конкретному випадку їхнього використання;

- містити принципово новий матеріал, що включає опис нових фактів, явищ і закономірностей або узагальнення раніше відомих положень з інших наукових позицій або у зовсім іншому аспекті;

- передбачати елементи наукової полеміки;

- наводити вагомі й переконливі докази на користь обраної концепції, критично аналізувати недоліки протилежної їй точки зору.

У процесі визначення особливостей кваліфікаційної роботи слід виходити з того, що вона є результатом науково-дослідного характеру, виконання, написання та захист якої є перевіркою готовності здобувача вищої освіти до майбутньої професійної діяльності. Кваліфікаційна робота подається у вигляді, який дозволяє зробити висновок, наскільки повно відображені та обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, що містяться в ній, їх новизна і значущість. Сукупність отриманих у такій роботі результатів повинна свідчити про наявність у її автора первинних навичок наукової роботи.

Кваліфікаційна робота є специфічним видом наукової роботи. Перш за все, вона відрізняється від інших наукових робіт тим, що виконує кваліфікаційну функцію. У зв'язку з цим, основне завдання її автора полягає в тому, щоб продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації та вміння

самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Кваліфікаційна робота закріплює отриману інформацію у вигляді текстового та ілюстративного матеріалу, в яких здобувач вищої освіти упорядковує на власний розсуд накопичені наукові факти та доводить наукову цінність або практичну значущість тих чи інших положень.

Кваліфікаційна робота відображає як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність яких обґрунтовується в кожному конкретному випадку їх використання. Зміст кваліфікаційної роботи в найбільш систематизованому вигляді фіксує як вихідні передумови наукового дослідження, так і весь його хід, а також отримані результати. Причому тут не просто описуються наукові факти, а й проводиться їх всебічний аналіз, розглядаються типові відповідно до обраної теми ситуації. Успішність виконання кваліфікаційної роботи великою мірою залежить від уміння обрати найрезультативніші методи дослідження, оскільки саме вони дозволяють досягти поставленої у роботі мети. Якомога ретельніше формується зміст вступної частини, обов'язковим є визначення об'єкта і предмета дослідження.

Загальні висновки кваліфікаційної роботи виконують роль закінчення обумовленого логікою проведення дослідження у формі послідовного, логічного викладення отриманих підсумкових результатів, їх співвідношення з загальною метою, конкретними завданнями, поставленими і сформульованими у вступі. Саме результатами теоретичного і практичного дослідження у своїй роботі здобувач вищої освіти має змогу засвідчити рівень наукової підготовки.

У період підготовки кваліфікаційних досліджень здійснюється поточний кафедральний контроль і робота керівника зі здобувачем вищої освіти. Поточний кафедральний контроль проводиться методом обговорення структурних розділів кваліфікаційної роботи з визначенням необхідних моментів дослідження, що потребують доопрацювання або переробки. Результати поточного контролю підготовки кваліфікаційних робіт фіксуються в протоколах засідань відповідної кафедри.

2.2. Структура кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота, як і будь-яка інша наукова робота, поділяється на вступну та основну частину. Вступна частина повинна мати такі структурні елементи: титульний аркуш, анотацію, зміст, перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.

Основна частина містить такі структурні одиниці: вступ; основний текст роботи, що переважно складається з двох чи трьох розділів; висновки; список використаних джерел і літератури; додатки.

Структурні елементи «титульний аркуш», «зміст», «анотація», «вступ», «основна частина», «висновки», «список використаних джерел і літератури» є обов'язковими, «дodatки» - за потреби.

Кожний зі структурних елементів, розділи основної частини, кожний додаток починають з нової сторінки.

2.3 Вимоги до структурних елементів кваліфікаційної роботи

2.3.1 Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою сторінкою кваліфікаційної роботи і становить основне джерело бібліографічної інформації, необхідної для подальшої обробки та пошуку документа. Титульний аркуш містить наступну інформацію (у такій послідовності):

- назву міністерства та закладу вищої освіти, де виконано кваліфікаційну роботу;
- гриф допущення до захисту;
- прізвище, ім'я, по батькові автора роботи (у називному відмінку) з власноручним підписом автора;
- повну назву роботи;
- шифр і назву спеціальності та спеціалізації (затверджених МОН);
- відомості про керівника;
- результати захисту кваліфікаційної роботи і підпис голови ЕК;
- місто та рік виконання.

Зразок оформлення титульного аркуша надається в *Додатку А*.

2.3.2 Анотація розташовується на наступному аркуші після титульного. Вона уявляє собою квінтесенцію кваліфікаційної роботи. Структура анотації: цілі дослідження; методи дослідження; основні результати дослідження; наукова новизна. Її обсяг – близько 800 знаків.

Анотація має бути написана українською та однією з іноземних мов (найчастіше – англійською мовою). Під час написання латиницею прізвища та імені здобувача вищої освіти слід використовувати варіант написання як у закордонному паспорті або за його відсутності згідно з заявою на транслітерацію та постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 р. № 55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею».

Після анотації наводяться ключові слова у кількості 5–7. Ключові слова – це слова або сталі вислови, яке розкривають зміст кваліфікаційної роботи. Вони мають слугувати ключем під час пошуку інформації в інтернеті

Зразок оформлення анотації надається в *Додатку Б*.

2.3.3 Зміст. Зміст подається на початку кваліфікаційної роботи й містить найменування та номери перших сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), а також вступу, висновків, додатків, списку використаних посилань.

Зразок оформлення змісту надається в *додатку В*.

2.3.4 Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів у магістерській роботі подається окремим списком. Його формують двома колонками, в яких ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їх розшифрування. Якщо умовні позначення, спеціальні терміни, скорочення, символи повторюються менше трьох разів, їх перелік не складають, а розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

2.3.5. Вступ.

На початку вступу розкриваються сутність і стан досліджуваної проблеми та її значущість, наводяться підстави і вихідні дані для розробки,

обґрунтування необхідності проведення дослідження. Далі подається загальна характеристика роботи в рекомендованій нижче послідовності:

- актуальність теми;
- стан теоретичної розробки теми;
- мета та завдання кваліфікаційної роботи;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- методи дослідження;
- наукова гіпотеза дослідження;
- наукова новизна дослідження;
- науково-практична значущість дослідження;
- апробація результатів дослідження (публікації; участь у наукових конференціях);
- обґрунтування структури роботи, її загальний обсяг.

Вступ і висновки разом мають становити до 10 % загального обсягу роботи.

Актуальність теми. Актуальність теми зазвичай розглядається у двох аспектах: суспільному та науковому.

З точки зору суспільно-політичного аспекту: значення дослідження для вирішення проблем суспільно-політичного розвитку, які розглядаються в роботі в світі та Україні.

З наукової точки зору: недостатня вивченість проблеми, сучасні наукові тренди досліджуваних явищ і процесів, використання нових сучасних підходів, тощо. Шляхом критичного аналізу слід чітко, аргументовано обґрунтувати актуальність і доцільність роботи для галузі політології, публічного управління та адміністрування.

Стан наукової розробленості теми. Розглядається ситуація щодо ступеня розробки даної проблеми вітчизняними та зарубіжними дослідниками, що впливає з опрацьованої літератури. Визначаються аспекти

наукової проблеми, які недостатньо вивчені, що впливає на формулювання мети кваліфікаційної роботи та конкретних завдань дослідження.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи зазвичай тісно переплітається з її назвою і повинна чітко вказувати, що саме вирішується в кваліфікаційній роботі. У формулюванні мети не варто використовувати терміни “дослідження”, “вивчення”, “аналіз”, оскільки вони вказують на метод, а не на саму мету.

Завдання дослідження визначаються відповідно до поставленої мети і уявляють собою конкретні послідовні шляхи вирішення проблеми. Формулюючи завдання, необхідно вказати, що конкретно передбачається зробити: проаналізувати, визначити особливості, систематизувати вітчизняний і зарубіжний досвід, виокремити, дослідити й описати, розглянути, з’ясувати, простежити, показати, класифікувати, експериментально перевірити й обґрунтувати, визначити тенденції, окреслити шляхи підвищення ефективності, розробити рекомендації тощо.

Кількість та змістовний обсяг завдань впливатиме на структуру і зміст основної частини кваліфікаційної роботи (кількість розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів). Завдання є тими «кроками», які дослідник повинен здійснити задля досягнення поставленої мети. Завдання обов’язково мають корелюватись з висновками роботи.

Об’єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, обрану для вивчення, і розглядає предмет дослідження у всіх його взаємозв’язках;

Предмет дослідження – це частина об’єкта та сфера його діяльності, на яку спрямовано основну увагу дослідника. Предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи.

Предметом дослідження роботи по двом ОП (спеціальностей 052 і 281) може бути: *політичні інститути, політичне консультування, публічна політика, державна політика, державне управління, адміністрування,*

державно-приватне партнерство, громадянське суспільство, публічний контроль і аудит, публічні фінанси, проєктна діяльність та ін;

Таким чином, об'єктом виступає процес (явище), що досліджується, а предметом - те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Методи дослідження є інструментом одержання фактичного матеріалу, це спосіб набуття достовірних наукових знань, умінь та практичних навичок у різних сферах діяльності. Розв'язання поставлених завдань можливе за допомогою загальнонаукових (індукції, дедукції, аналізу, синтезу, системний та інші) та прикладних (компаративний, лінійний кореляційний аналіз, моделювання та ін.) методів.

Гіпотеза – науково обґрунтоване припущення, що пояснює конкретні явища і таке, що потребує перевірки й підтвердження фактами. Щоб стати достовірною науковою теорією, гіпотеза задає коло характеристик, які слід вивчати для розв'язання поставленої проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів. Коротко викладаються нові наукові положення (рішення), запропоновані здобувачем вищої освіти особисто. Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни.

Необхідно показати відмінність отриманих результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни («уперше отримано...», «удосконалено...», «дістало подальшого розвитку...», «вперше формалізовано...», «розроблено метод..., який відрізняється від...», «доведена залежність між...». «досліджена поведінка... і показано...», «доопрацьовано (відомий) метод... в частині... і розповсюджено на новий клас систем...», «створена концепція, що узагальнює... і розвиває...». «досліджено новий ефект...», «розроблено нову систему... з використанням відомого принципу...».

Практичне значення отриманих результатів. Подають відомості про практичне застосування чи впровадження отриманих результатів або

рекомендації щодо їх використання з зазначенням назв організацій, у яких здійснена реалізація, форм реалізації та реквізитів відповідних документів.

Апробація результатів роботи. Вказують, у яких наукових виданнях, на яких наукових конференціях були представлені результати кваліфікаційної роботи (для магістерських робіт – обов’язково). При ознайомленні зі вступом у членів екзаменаційної комісії має скластися чітке уявлення про стан даної проблеми, мету й способи дослідження, а також про всі можливі наукові та практичні здобутки даної роботи.

2.3.6 Основна частина кваліфікаційної роботи

Основна частина кваліфікаційної (магістерської роботи) роботи має містити виклад теоретико-методичних положень і проблемних питань з обраної теми, наукове обґрунтування та приклади практичного застосування заходів, які пропонуються для розв’язання порушених проблем.

Основна частина роботи складається з розділів і підрозділів. Кожний розділ слід починати з нової сторінки, на початку якої можна стисло описати обраний напрямок і обґрунтування застосованих методів дослідження.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглядаються засадничі моменти дослідження, а саме – аналізується стан теоретичного опрацювання проблеми, що вивчається, характеризуються джерела, визначаються методологічні засади.

Кваліфікаційна магістерська робота здобувачів двох ОП має містити обов’язковий емпіричний розділ з проблеми, яка розглядається. Підготовка цього розділу демонструє здатність здобувачів виконувати самостійно дослідження, робити власні висновки.

Розділи (за необхідністю) поділяють на підрозділи, що сприятиме конкретизації уявлення про предмет дослідження, надаватиме чіткості викладу матеріалу, засвідчить рівень володіння темою автором. Не варто підрозділи надмірно подрібнювати, оптимальна їх кількість у межах розділу –

2–4. Слід мати на увазі, що підрозділ повинен включати мінімум 5 сторінок, розділ – від 15 сторінок.

Виклад матеріалу здійснюється з дотриманням наукового стилю. Наприкінці кожного підрозділу та розділу формулюються проміжні висновки.

2.3.7 Висновки кваліфікаційної роботи

Висновки – заключна частина, закінчення кваліфікаційної (магістерської роботи) роботи, зумовлене логікою проведеного дослідження. В заключній частині стисло викладаються теоретичні і практичні результати проведеного дослідження, висновки і рекомендації автора.

У висновках наводять найважливіші наукові та практичні результати, формулюють розв’язану наукову проблему (завдання) та її значення для науки та практики. Далі пропонують рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. Треба конкретно довести, що положення, висновки та рекомендації, наведені в роботі, є обґрунтованими й достовірними, тобто реальними (об’єктивними). Лише вагомі докази дають підставу довіряти дослідженням, уникнути при цьому помилкових висновків і не дати, в окремих випадках, сприйняти бажане за дійсне. Достовірність, тобто доведена правильність, є доказом того, що викладений результат (закономірність, сукупність фактів, можливість тощо) відтворюється завжди для зазначеного класу об’єктів за визначених умов.

Достовірність підтверджується верифікацією, тобто повторенням результату за тих самих умов під час багатьох перевірок на різних об’єктах. Накопичена в основній частині наукова інформація дозволяє послідовно та логічно викласти отримані підсумки, співвіднести їх з загальною метою і конкретними завданнями, поставленими і сформульованими у вступі. Заключна частина створюється не механічним підсумовуванням висновків попередніх розділів, а повинна містити те істотне, що складає підсумкові результати дослідження. При цьому вказуються не лише наукова новизна і теоретична значущість, що випливають з кінцевих результатів, але й практична цінність даного дослідження. Тобто висновки – це коротке резюме

кваліфікаційної роботи. В них зазначають, якою мірою досягнуто поставленої мети. У висновках узагальнюються рекомендації та пропозиції щодо теоретико-методичних аспектів та способів дослідження проблеми, викладається сутність запропонованих здобувачем вищої освіти заходів. Висновки повинні мати конкретний характер. Їх рекомендований обсяг – до 5 стор. Між структурними частинами кваліфікаційної роботи має простежуватися чіткий логічний зв'язок, тобто проблеми, які сформульовано у вступі, повинні кореспондуватися зі змістом розділу „ВИСНОВКИ”, розділи кваліфікаційної роботи мають бути пов'язані між собою.

2.3.8 Список використаних посилань. Список використаних посилань містить перелік використаної під час підготовки кваліфікаційної роботи літератури, оформленої згідно з чинними вимогами.

2.3.9 Додатки. Додатки до кваліфікаційної роботи повинні містити інформаційні матеріали, що є базою аналітичних досліджень з обраної теми, і розміщуватись на останніх сторінках. У додатки можуть бути включені: додаткові ілюстрації або таблиці; матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути внесені до основної частини (оригінали фотографій, проміжні математичні докази, формули, розрахунки; інструкції, методики, анкети опитувань тощо); додатковий перелік джерел, на які не було посилань у роботі, але які можуть викликати інтерес; декларація щодо унікальності текстів роботи та невикористання матеріалів інших авторів без посилань.

II. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Бакалаврську роботу друкують на одній стороні аркуша білого паперу формату А4.

- *шрифт* – *Times New Roman* (для значеннєвого виділення прикладів, понять тощо допускається використання інших шрифтів);

- *розмір шрифту* – 14;

- *відстань між рядками* – 1,5 інтервали (до 30 рядків на сторінці);

- верхній і нижній *береги* – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 10 мм.

Переплетенню підлягають:

1) текст роботи (від титульної сторінки до додатків включно);

2) матеріали, що засвідчують апробацію основних положень дослідження, за наявності (публікація у наукових виданнях підтверджується копією титульної сторінки збірника, змісту і тексту публікації, участь у науковій конференції засвідчується копією дипломів, грамот, сертифікатів учасників, титульної сторінки програми конференції та сторінкою, на якій зазначені прізвище та тема доповіді здобувача);

3) декларація унікальності тексту роботи та невикористання матеріалів інших авторів без посилань, підписана особисто здобувачем (Додаток Г).

До роботи поза переплетенням вкладаються: відгук наукового керівника; внутрішня рецензія.

Заголовки структурних частин бакалаврської «АНОТАЦІЇ», «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. У кінці заголовка ставиться крапка. Усі заголовки виділяють напівжирним шрифтом. Підрозділи всередині розділу відділяються трьома інтервалами. Кожну структурну частину бакалаврської починають з нової сторінки (це не стосується підрозділів, пунктів, підпунктів).

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць подають арабськими цифрами без знаку №. Першою сторінкою бакалаврської роботи є титульний аркуш, який включають до

загальної нумерації сторінок, не проставляючи його номера. Наступними йдуть анотації українською та англійською мовами також без проставлення номера. Подальші сторінки (починаючи зі змісту) нумерують у правому верхньому куті сторінки без крапки, риски тощо.

Структурні частини: перелік умовних позначень, вступ, висновки, список джерел і літератури, додатки не нумеруються, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «Розділ 5. ВИСНОВКИ». Номер розділу (арабськими цифрами) ставлять після слова «РОЗДІЛ» (РОЗДІЛ 3), після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу (арабськими цифрами). Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку розміщується заголовок підрозділу.

Загальні правила цитування та посилання на використані джерела. Науковий етикет та правила академічної доброчесності вимагають точно відтворювати цитований текст. Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками, наводиться так, як він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців допускається без зміни авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед пропущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) під час непрямого цитування (переказ, виклад думок інших авторів своїми словами) слід бути максимально точним у викладі думок автора,

коректним щодо оцінювання його результатів, робити відповідні посилання на джерело;

д) цитування не повинно бути надмірним, бо створює враження компілятивності праці.

При згадуванні в тексті прізвищ ініціали ставляться перед прізвищем: О.В. Соколов, А.О. Ткаченко, І.Р. Вихованець.

Оформлення таблиць. Цифровий матеріал, коли його багато або є потреба у зіставленні певних показників, як правило, оформлюють у таблиці. Звичайно таблиця складається з таких елементів: порядкового номера і тематичного заголовка, боковика, заголовків вертикальних граф, горизонтальних рядків та вертикальних граф. Кожна таблиця повинна мати назву, котру розміщують над нею і друкують симетрично тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути стислим. Заголовки граф пишуть з великої літери, підзаголовки – з малої, якщо вони становлять одне речення із заголовком, і з великої, якщо вони є самостійними. Заголовки мають бути максимально точними та простими. Висота рядків – не менша ніж 8 мм.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку бакалаврської роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Громіздкі таблиці доцільно подавати в Додатках. У такому випадку на таблицю необхідно посилатися в тексті.

Діаграма. Цифровий матеріал може подаватися й у вигляді діаграми. Вона є засобом наочного подання даних, полегшує порівняння цифрових даних, зіставлення закономірностей і тенденцій розвитку. Діаграми є зручним засобом подання кількісних даних у презентації під час захисту бакалаврської роботи.

Назва діаграми уявляє собою стислу характеристику зображеного. Діаграму доповнюють поясненням (легендою, що містить кольорові позначення деталей сюжету). Номер діаграми та її назву друкують нежирним шрифтом і розміщують над діаграмою, пояснення – праворуч або ліворуч від діаграми. Номер складається з номера розділу і порядкового номера діаграми, відокремлених крапкою, наприклад, діаграма 2.1 – перша діаграма другого розділу.

Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) розмір яких не перевищує 0,3 формату А4, слід розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання у роботі. Ілюстрації, розміри яких більші за формат А4, враховують як одну сторінку й розміщують у додатках з відповідними посиланнями на них у тексті.

Ілюстративний матеріал позначається словом «Рисунок», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних (наприклад: «Рисунок 3.1. Особливості іміджу Ю. Тимошенко у 2014 р.»). Ілюстрації повинні мати точну та коротку назву, яку розміщують після номера ілюстрації. У деяких випадках ілюстрації доповнюють окремими поясненнями. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою (наприклад: рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу).

Ілюстративний матеріал повинен органічно доповнювати (продовжувати) текст. Це означає, що в тому місці, де викладається сюжет, пов'язаний з ілюстрацією, розміщують зворот на кшталт: «... як це видно з рисунку 3.1» або «... як це показано на рисунку 3.1» або посилання у круглих дужках «(рис. 3.1)». У повторних посиланнях на одну й ту ж ілюстрацію слід вказувати «див. рис. 3.1».

Написання числівників. Однозначні кількісні числівники пишуться словами. Наприклад: у двох країнах здобувається апатит...; програма розвитку розрахована на п'ять років...». Багатозначні кількісні числівники пишуться цифрами. Наприклад: «35 років при владі...»; «775 іноземних представників...». Однозначні та багатозначні порядкові числівники, як правило, пишуться словами, наприклад: третій рівень. Порядкові числівники, що входять до складу складних слів, і в наукових текстах пишуться цифрами, наприклад: 5-відсоткова знижка.

Порядкові числівники, записані арабськими цифрами, мають відмінкові закінчення. Якщо порядкові числівники закінчуються на дві голосні букви, на букву «і» або на приголосну букву, відмінкове закінчення складається з однієї літери. Наприклад: 122-е місце, 15-а вулиця, 5-й том. Якщо порядкові числівники закінчуються на приголосну і голосну букви, відмінкове закінчення складається з двох букв, наприклад: капітан 2-го рангу. Порядкові числівники, записані римськими цифрами, не мають відмінкових закінчень, наприклад: XX ст.

Лапки, дужки, крапка, кома, двокрапка, крапка з комою, позначення %, ‰, \$, € і подібні до них не відділяються пробілом від слова або числівника, з яким вони пов'язані.

Посилання. Під час написання бакалаврської роботи здобувач має посилатись на джерела, матеріали, окремі результати з яких наводяться в тексті, або на ідеях і висновках яких розробляються проблеми, завдання, питання, вивченню яких присвячена бакалаврська робота. Посилання на джерела інформації здійснюються за їх вживанням у тексті. У висновках

зазвичай посилання не подаються, за винятком випадків цитування авторитетних осіб (науковців, політиків) з метою розставлення певних акцентів. Посилання вказують у квадратних дужках наприкінці речення. У дужках позначається порядковий номер джерела інформації (відповідно до нумерації в прикінцевому списку використаних джерел і літератури), через кому вказується номер сторінки або аркуша архівного документу. Приклад оформлення посилання наведений у Додатку Д.

Інформація про авторів у бібліографічному описі подається в такому порядку: прізвище, ініціали (Максименко І. С. або Baldwin R. E.). У тексті бакалаврської – навпаки – спочатку подаються ініціали або ім'я, потім – прізвище (І. С. Максименко або R. E. Baldwin, або Іван Максименко, або Robert E. Baldwin). Ця норма поширюється і на вітчизняні, і на іноземні видання (Додаток Е). Якщо робота має два, три або чотири автори, прізвища та ініціали подаються через кому. Якщо авторів більше чотирьох, вказується назва колективної праці, ставиться коса лінія, після якої подаються прізвища та ініціали першого автора і ставиться «та ін.».

Назву роботи подають, як вказано на титульному аркуші. За наявності підзаголовку його наводять після основної назви через двокрапку. За потреби після основної назви через двокрапку уточнюються відомості про характер видання: підручник, навч. посібник, довідник, енцикл. словник, зб. статей, зб. наукових праць, у 10 т. тощо.

Інформацію про переклад фіксують після переліку авторів, через крапку з комою, наприклад, ; пер. з фр. В. Бойчука.

Місце видання подають після автора, назви, інформації про переклад у називному відмінку. Назви міст подаються повністю: Київ, Харків, Донецьк, New York. Якщо в книзі зазначено два місця видання, їх подають через крапку з комою.

Назву видавництва записують коротко, без слова „видавництво” і без лапок, подаючи її після місця видання. Лапки вживаються лише, якщо вони подані всередині назви видавництва.

Рік видання подають після назви видавництва, через кому, арабськими цифрами.

Обсяг видання записують арабськими або римськими цифрами (як зазначено у виданні) зі скороченим словом сторінка: в українській – с., в англійській – р., у німецькій – S., у французькій – s. (150 с., 150 р. тощо).

Опис джерела, взятого в мережі Internet. Спочатку зазначають назву інформації відповідно до правил бібліографічного опису. Для позначення електронної адреси електронного ресурсу віддаленого доступу застосовується аббревіатура «URL» (Uniform Resource Locator — Уніфікований покажчик ресурсу). Спочатку вказують назву інформації відповідно до правил бібліографічного опису. Потім зазначають аббревіатуру URL і після двокрапки фіксують електронну адресу (URL: <http://www .....>) та дату звернення.

Довгу електронну адресу можна переносити на наступний рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак «навискісна риска» («/»).

ІІІ. ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Представлення бакалаврської роботи на кафедрі відбувається у вигляді спеціально підготовленого рукопису в твердій обкладинці. Бакалаврська робота подається у двох примірниках: перший – у твердій папітурці; другий – на електронному носії одним файлом (версія Microsoft Word 2003 і вище). Електронна версія роботи має бути ідентичною паперовій. Назва файлу рукопису роботи повинна мати такий формат: шифр спеціальності-Прізвище_Ім'я_По батькові-Рік захисту» (052-Петренко_Наталія_Вікторівна-2021). Здобувач має заповнити декларацію

щодо унікальності тексту роботи та невикористання матеріалів інших авторів без посилань і подати її на кафедру разом із текстом роботи в одному переплетенні.

Попередній захист бакалаврської роботи

Не пізніше ніж як за два тижні до початку атестації має відбутися попередній захист роботи на кафедрі. Його метою є перевірка ступеня готовності випускників СО Бакалавр до захисту бакалаврської роботи, оцінка якості підготовки кваліфікаційної роботи, визначення недоліків, що можуть бути усунені. Результати попереднього захисту фіксуються у протоколі засідання випускової кафедри. У разі негативного рішення готується витяг з протоколу засідання кафедри, який додається до проєкту наказу про відрахування здобувача.

Після цього науковий керівник повинен надіслати файл з текстом роботи на скриньку сервісу університету з перевірки на плагіат: unplag@donnu.edu.ua.

Звіт про результати перевірки на плагіат надсилається керівникові у форматі pdf. У разі не виявлення плагіату науковий керівник має підготувати відгук, у якому, серед іншого, зазначається висновок експертизи, та дається рекомендація бакалаврської роботи до захисту перед ЕК (без зазначення оцінки). Завідувач кафедри має засвідчити рішення своїм підписом на титульному аркуші бакалаврської роботи.

У випадку наявності плагіату науковий керівник також повинен відобразити це у своєму відгуку про роботу (Додаток З). Виявлений у роботі плагіат є підставою оцінити представлену роботу на «незадовільно».

Окрім відгуку наукового керівника, до роботи додається внутрішня рецензія, в якій рекомендується оцінка за роботу (Додаток И).

Захист бакалаврської роботи

Захист бакалаврської роботи відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії та має характер наукової дискусії.

Головуючий на засідання ЕК розпочинає захист бакалаврської роботи, повідомляючи прізвище, ім'я і по батькові автора, її назву, інформуючи про наявність необхідних у справі документів.

Наступний етап – виступ здобувача з викладом основних результатів наукового дослідження. Для наочності доповідь за потреби може супроводжуватися ілюстративним матеріалом (презентацією, плакатами тощо). Після закінчення доповіді, члени ЕК ставлять питання здобувачеві з приводу презентованого дослідження. Окрім членів ЕК, задавати питання можуть усі, хто присутній на захисті. Здобувач має дати вичерпні відповіді на поставлені запитання.

Далі головуєчий надає слово науковому керівникові, який повинен розкрити ставлення здобувача до процесу підготовки роботи, продемонструвати досягнення та слабкі місця бакалаврського дослідження. Участь наукового керівника у захисті бакалаврської роботи обов'язкова. За відсутності через поважну причину наукового керівника на засіданні екзаменаційної комісії головуєчий зачитує його письмовий відгук на бакалаврську роботу.

Наступний етап захисту – оголошення рецензії на бакалаврську роботу.

На цьому захист конкретної бакалаврської роботи здобувачем завершується.

Оцінювання бакалаврської роботи

Оцінювання бакалаврської роботи відбувається на закритому засіданні членів екзаменаційної комісії відразу після завершення захисту бакалаврських робіт здобувачами вищої освіти. Рішення приймається більшістю голосів членів комісії, які беруть участь у засіданні. При рівному числі голосів вирішальною є думка голови.

Оцінювання роботи здійснюється за діючою в університеті системою відповідно до поданих нижче критеріїв.

Критерії оцінювання бакалаврської роботи

90–100 балів (А)

- відповідність обраної для дослідження теми спеціальності та освітній програмі;
- наявність усіх складових бакалаврської роботи;
- залучення актуальної наукової літератури, враховуючи праці опубліковані протягом останніх 10 років;
- наявність у бакалаврському дослідженні прикладної компоненти;
- високий рівень аргументації, ґрунтовне змістовне наповнення, чітка послідовність і логічність викладу матеріалу;
- логічність, повнота висновків до підрозділів і бакалаврської роботи в цілому;
- правильність оформлення тексту;
- відповідність оформлення списку використаних джерел і літератури вимогам;
- мовна грамотність, дотримання наукового стилю;
- вчасне подання бакалаврської роботи на кафедру;
- високий рівень захисту бакалаврської роботи: вільне володіння темою, впевнені відповіді на питання членів ЕК, вміння вести наукову дискусію, доведення авторської позиції;
- апробація результатів бакалаврського дослідження на наукових конференціях та у публікаціях не є обов'язковою, але додає ваги роботі.

82–89 балів (В)

- відповідність обраної для дослідження теми спеціальності та освітній програмі;
- наявність усіх складових бакалаврської роботи;
- використання актуальної наукової літератури, враховуючи праці опубліковані протягом останніх 10 років;

- високий рівень аргументації, ґрунтовне змістовне наповнення, чітка послідовність і логічність викладу матеріалу;
- повнота висновків до підрозділів і бакалаврської роботи в цілому;
- наявність елементів опису прикладного значення досліджуваної теми;
- правильність оформлення тексту;
- відповідність оформлення списку використаних джерел і літератури вимогам;
- мовна грамотність, дотримання наукового стилю;
- вчасне подання бакалаврської роботи на кафедру;
- впевнений захист бакалаврської роботи: вільне володіння темою, впевнені відповіді на питання членів ЕК, доведення авторської позиції;

75–81 балів (С)

- відповідність обраної для дослідження теми спеціальності та освітній програмі;
- наявність усіх складових бакалаврської роботи;
- використання актуальної наукової літератури;
- змістовне наповнення тексту, загальна послідовність і логічність викладу матеріалу;
- наявність висновків до підрозділів і бакалаврської роботи в цілому;
- наявність деяких елементів опису прикладного значення досліджуваної теми;
- правильність оформлення тексту;
- відповідність оформлення списку використаних джерел і літератури вимогам;
- мовна грамотність, дотримання наукового стилю;
- вчасність здачі бакалаврської роботи на кафедру;
- добрий захист бакалаврської роботи: володіння змістом тексту роботи, відповіді на питання членів ДЕК, нечітка авторська позиція;

67–74 балів (D)

- відповідність обраної для дослідження теми спеціальності та освітній програмі;
- відсутність деяких складових бакалаврської роботи;
- використання наукової літератури, кількісний вимір якої не перевищує 30 найменувань;
- змістовне наповнення тексту, порушення послідовності викладу матеріалу;
- відсутність висновків до підрозділів, слабкість висновків до бакалаврської роботи в цілому;
- відсутність опису прикладного значення досліджуваної теми;
- помилки в оформленні тексту;
- недоліки в оформленні списку використаних джерел і літератури;
- наявність граматичних і стилістичних помилок, відсутність цілісного стилю викладу;
- невчасне подання бакалаврської роботи на кафедру;
- задовільний захист бакалаврської роботи: володіння змістом тексту роботи, невпевнені відповіді на питання членів ЕК, відсутність авторської позиції;

60–66 балів (E)

- неповна відповідність обраної для дослідження теми спеціальності та освітній програмі;
- відсутність частини складових бакалаврської роботи, порушення порядку їх розташування;
- залучення наукової літератури, кількісний вимір якої менший за 30 найменувань;
- описовий характер викладу матеріалу;
- відсутність висновків до підрозділів, недоліки у висновках до бакалаврської роботи в цілому;
- відсутність опису прикладного значення досліджуваної теми;
- велика кількість помилок в оформленні тексту;

- невідповідність оформлення списку використаних джерел і літератури вимогам;

- наявність граматичних і стилістичних помилок, відсутність цілісного стилю викладу;

- невчасне подання бакалаврської роботи на кафедру;

- задовільний захист бакалаврської роботи: володіння змістом тексту роботи, невпевнені відповіді на питання членів ЕК, відсутність авторської позиції.

0–59 балів (FX)

- невідповідність обраної для дослідження теми спеціальності або освітній програмі;

- неповна відповідність формулювання теми бакалаврської роботи зазначеній назві в наказі;

- відсутність частини складових бакалаврської роботи, порушення порядку їх розташування;

- використання наукової літератури, кількісний вимір якої менший за 20 найменувань

- невідповідність змісту роботи плану бакалаврської роботи;

- непослідовний характер викладу матеріалу;

- нерозкритість теми бакалаврської;

- відсутність висновків до підрозділів, слабкість висновків до бакалаврської роботи в цілому;

- компілятивний характер бакалаврської роботи, висока частка плагіату;

- велика кількість помилок в оформленні тексту;

- невідповідність оформлення списку використаних джерел і літератури вимогам;

- безграмотний текст, не володіння письмовою українською мовою, відсутність цілісного стилю викладу;

- невчасне подання бакалаврської роботи на кафедру;

- слабкий захист бакалаврської роботи: не володіння змістом тексту роботи, відсутність відповідей на питання членів ЕК, авторська індиферентність.

Результат захисту бакалаврської роботи (оцінка та рішення комісії про присвоєння випускнику відповідної кваліфікації) оголошується здобувачам того ж дня після оформлення протоколу засідання екзаменаційної комісії.

IV. ДОДАТКИ

Додаток А
Зразок оформлення титульного аркушу бакалаврської роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МАЗУР КАТЕРИНА ЛЕОНІДІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., доцент
_____ Чальцева О.М.
« ____ » _____ 20__ р.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Спеціальність 052 Політологія

Бакалаврська робота

Науковий керівник:
Петренко І.І., доцент кафедри
політології та державного управління,
к. політ. н., доцент

Оцінка: ____ / ____ / _____

(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

Вінниця 2022

Додаток Б

Зразок анотацій

Мазур К.Л. Формування політичної свідомості сучасної молоді

У роботі комплексно досліджена проблема формування політичної свідомості сучасної молоді України. Проаналізовано сучасні підходи до трактування поняття політичної свідомості, розуміння її ролі і місця у політичному просторі сучасності. Висвітлюється зміст та основні фактори, що впливають на формування політичної свідомості молоді.

Окрема увага приділена вивченню структури, функцій та рівнів політичної свідомості, що допомогло забезпечити кращу структурування даного питання. Представлено особливості формування політичної свідомості молоді в процесі політичної соціалізації. Визначено специфіку прояву та особливості формування політичної свідомості молоді України та проведено аналіз ролі соціальних мереж у формуванні політичної свідомості молоді України.

Ключові слова: політична свідомість, молодь, соціальні мережі, політична соціалізація.

Mazur K.L. Shaping the Political Consciousness of Modern Youth

The paper provides a comprehensive study of the issue of shaping the political consciousness in the modern youth of Ukraine. The study analyses the contemporary approaches to interpretation of the concept of political consciousness, understanding of its role and place in the political space of modernity. The paper highlights the

content and key factors that influence the process of shaping the political consciousness of youth.

Special attention is paid to studying the structure, functions and levels of political consciousness, which allowed the author to provide a more structured view on the issue. The study presents the peculiarities of shaping the political consciousness in the course of political socialization. The Bachelor's paper determines the peculiarities of manifestation and shaping the political consciousness of the youth of Ukraine and carries out the analysis of the role of social media in shaping the political consciousness of the youth of Ukraine.

Key words: political consciousness, youth, social media, political socialization.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	
1.1 Поняття та суть політичної свідомості, політична самосвідомість.....	6
1.2 Структура, функції, типи та рівні політичної свідомості.....	15
РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	
2.1 Зовнішні і внутрішні фактори формування політичної свідомості сучасної молоді.....	24
2.2 Особливості формування політичної свідомості молоді в процесі політичної соціалізації.....	33
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	
3.1 Специфіка прояву політичної свідомості сучасної української молоді..	42
3.2 Вплив соціальних мереж на формування політичної свідомості.....	49
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	58
ДОДАТКИ.....	62

***Зразок заповнення декларації щодо унікальності текстів
роботи та невикористання матеріалів інших авторів без посилань***

_____
Прізвище, ім'я, по батькові

_____
Факультет

_____
Шифр і назва спеціальності

_____
Освітня програма

Декларація

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації стверджую, що подана бакалаврська робота на тему:
« _____ »

_____»
є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських і суміжних прав, закріплених статтями 21–25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувалась іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволеній спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя бакалаврська робота буде відхилена без права її захисту або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

_____
Дата і підпис здобувача

Зразок оформлення посилань у тексті

Відповідно, надзвичайно інтенсивна, «товста» або конкретизована довіра з її вузьким радіусом, практикована в закритих колах осіб зі спільними інтересами, має зменшитися, тоді як менш інтенсивна, «тонка», з більш широким радіусом – зрости. Адже саме перша значно сприятливіша для демократії порівняно з другою [1]. Крім того, сучасне суспільство засноване на інститутах, передусім ринку і держави, які залежать від повсякденних взаємодій між незнайомими та несхожими людьми. А отже воно потребує поширення позагрупової довіри [2, с.47]. В свою чергу, недовіра викликає ерозію соціального капіталу, обертається атомізацією суспільства, ізоляцією індивідів, упередженим ставленням до іншої точки зору, а в політичній сфері – апатією, відчуженням від структур влади, ігноруванням політичних інститутів, а отже втратою можливостей впливати на рішення, які приймає держава. [2, с.47] Де 2 – порядковий номер джерела у загальному списку джерел і літератури; с. 47 – сторінка у даному джерелі, на якій розміщена вилучена інформація

Зразок оформлення списку джерел і літератури

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бакальчук В.О. Суспільно-політичний вимір протидії мові ворожнечі (нетерпимості) в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/mova-8e1e2.pdf> (дата звернення: 10.03.2019)
2. Бондаренко С.В. Реальність окупації: інформаційний простір Донеччини. Центр аналізу та розвитку громадських комунікацій «ДІАЛОГ». URL: <http://www.centerdialog.org/2017/01/blog-post.html> (дата звернення: 23.09 2018)
3. Гіда О. Ф. Соціальні мережі як засіб деструктивних впливів через інформаційний простір. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), №3, 2013. С. 268-278
4. Квіт С. Масові комунікації: Підручник. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.
5. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти. Х.: Віват, 2015. 304 с.
6. Почепцов Г.Г. Сучасні інформаційні війни. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 498 с.
7. Чуранова О. Керування ненавистю. Газета «День». URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/keruvannya-nenavystyu> (дата звернення 12.04.2019)
8. Hoffman F.G. Hybrid Threats: Reconceptualizing the Evolving Character of Modern Conflict. Institute for National Strategic Studies National Defense University. No. 240. April 2019. URL: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a496471.pdf> (дата звернення: 19.05.2019)

Приклади бібліографічного опису літератури

Книга одного автора

Ріктор Т.Л. Владна еліта в умовах нестабільності українського суспільства. К.: Софія-А, 2007. 273 с.

Книга двох і трьох авторів

Дашутін Г.П., Михальченко М.І. Український експеримент на терезах гуманізму. К.: Парламентське в-во, 2001. 335 с.

Книга чотирьох і більше авторів

Суспільна трансформація: концептуалізація, тенденції, український досвід / В. Бурлачук та ін. Київ, 2004. 244 с.

Складова частина серійного (періодичного) видання

Селиверстова Ю. Имидж политического лидера: создание, внедрение, актуализация. *Власть*. 2011. № 1. С. 71–73.

O'Shaughnessy N. J. The Symbolic State: A British experience. *Journal of Public Affairs*. 2003. Vol. 3. No. 4. P. 297—312.

Багатотомне видання

Шумпетер Й. Філософія політики: хрестоматія: у 4 т. / авт.—упоряд. В.П. Андрущенко (кер.) та ін. К.: Знання України, 2003. Т. III. 407 с.

Автореферат дисертацій

Агафонова Г.С. Роль політичних партій центристського спрямування у створенні демократичної партійної системи в Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Луганськ, 2010. 21 с.

Законодавчий та нормативний документ, стандарт

Конституція України. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» № 2222-IV від 8.12.2004 р.: прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. Київ: Велес, 2005. 48 с.

Збірник нормативних документів Національного університету «Львівська політехніка» / Відп. ред. Ю. Я. Бобало. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. Політехніка», 2009. 468 с.

Електронний ресурс

Біланюк О. П. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах. *Економіка. Управління. Інновація*. 2012. № 2. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-/journals/eui/20122/pdf/12borupv.pdf> (дата звернення: 19.03.2014).

Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 19.03.2014).

CEDOS [official site]. URL: cedos.org.ua (Last accesses: 17.11.2018).

Зразок оформлення відгуку наукового керівника

ВІДГУК

про бакалаврську роботу

Мазур Катерини Леонідівни

«Формування політичної свідомості сучасної молоді»

У відгуку необхідно зазначити:

- оцінка якості виконання кожного розділу і бакалаврської роботи в цілому;
- оцінка роботи здобувача над бакалаврською роботою;
- науково-методичні та практичні результати бакалаврської роботи;
- висновок щодо можливості допуску роботи до захисту в ЕК
(*Обов'язкове формулювання: бакалаврська робота Мазур Катерини Леонідівни «Формування політичної свідомості сучасної молоді» відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт, і може бути рекомендована до захисту*).

Науковий керівник:

к. політ. н., доцент, доцент кафедри
політології та державного управління

І.І. Петренко

Підпис наукового керівника скріплюється печаткою факультету

Зразок оформлення внутрішньої рецензії

Рецензія

на бакалаврську роботу здобувача вищої освіти ДонНУ імені Василя Стуса зі спеціальності 052 «Політологія» **Мазур Катерини Леонідівни** на тему
«Формування політичної свідомості сучасної молоді»

Рецензія має містити такі елементи:

- висновки про актуальність теми і практичну значущість бакалаврської роботи;
- відповідність змісту роботи її завданням, ступінь досягнення поставленої мети;
- висновки щодо використання в роботі необхідних методів дослідження, оцінку його глибини та якості;
- оцінку запропонованих рекомендацій щодо вдосконалення функціонування і розвитку об'єкту дослідження;
- оцінку загальних вражень від бакалаврської роботи (оформлення, стиль, грамотність викладення тощо);
- недоліки в роботі, зауваження;
- висновок рецензента про відповідність бакалаврської роботи кваліфікаційним вимогам і рекомендація оцінки роботи за чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Обов'язкове формулювання наприкінці рецензії:

Бакалаврська робота Мазур Катерини Леонідівни «Формування політичної свідомості сучасної молоді» відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт, і може бути рекомендована до захисту. Бакалаврська робота заслуговує оцінки [«відмінно»], а її автор – присудження ступеня вищої освіти «Бакалавр».

Рецензент: д.політ.н., проф. кафедри політології
та державного управління

ДонНУ імені Василя Стуса

Мацієвський Ю.В.

Підпис внутрішнього рецензента скріплюється печаткою факультету